

Bouwhistorische verkenning met
waardenstelling

**Poelweg 2A,
Warmond, Gemeente Teylingen**

Colofon

Projectnummer	585304019
In opdracht van	Studio VVKH, Leiden
Auteur	M.C. van Dam
Redactie	S. Moerman
Versie	1.1
Status	definitief

© IDDS Archeologie en Bouwhistorie

Noordwijk, april 2019

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vervaelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever

INHOUDSOPGAVE:

1. VOORWOORD.....	3
2. BEKNOPT HISTORISCHE INLEIDING	4
2.1. Het fenomeen landhuis.....	4
2.2. Een korte historie van Malgré Tout, voorheen Meba	5
2.3. De tuininrichting en erfscheidingen	9
3. BESCHRIJVING HUIDIGE SITUATIE.....	11
3.1. Algemeen.....	11
4. WAARDERING	20
4.1. Algemeen.....	20
4.2. Methodiek	20
4.3. Waardering	20
5. WAARDESTELLINGEN	23
5.1. Dienstgebouw	23
5.2. Tuinaanleg dienstgebouw.....	23
Over IDDS en de auteur.....	25
6. BRONNEN	26
7. BIJLAGEN:	27

1. Voorwoord

In opdracht van Studio VVKH heeft *IDDS Archeologie en Bouwhistorie* een bouw- en cultuurhistorische verkenning met waardenstelling verricht naar het dienstgebouw aan de Poelweg 2/2A, Warmond, gemeente Teylingen. Het gebouw behoort bij het landhuis Malgré Tout. Het bijgebouw is kadastraal bekend onder nummer WMD01 Sectie D1804 en heeft net als het landhuis de status van Rijksmonument. De redengevende omschrijving van het dienstgebouw en het landhuis zijn achterin deze rapportage opgenomen.

Aanleiding voor dit onderzoek zijn de herontwikkelingsplannen waarbij de woning, die in 1949 ter plaatse van de oorspronkelijke paardenboxen/bergplaatsen werd ingericht, wordt gemoderniseerd en wordt uitgebreid. Het veldwerk vond plaats op 29 maart 2019 en nam een dagdeel in beslag. Voorafgaande het veldwerk is beknopt historisch onderzoek verricht in beschikbare bronnen. Beperkende factoren tijdens het veldwerk waren de verschillende (recente) afwerkingslagen die mogelijk aanwezige relevante afwerkingen of bouwsporen aan het zicht onttrokken. Dit heeft tot gevolg dat de conclusies aangaande de bouw- en gebruiksgeschiedenis onder voorbehoud zijn, en niet volledig. Dit heeft echter geen invloed op de waardering.

Noordwijk, april 2019

Michel van Dam, bouwhistoricus BNB

Figuur 1: Uitsnede uit de huidige kadastrale legger. Het onderzoeksobject is met een blauwe stip aangegeven.

2. Beknopte historische inleiding

2.1. Het fenomeen landhuis

De kleine toplaag van de maatschappij, van oudsher vooral gevormd door de adellijke families, beschikte over de financiële middelen om ver van de overvolle steden, maar op goed bereikbare locaties, buitenplaatsen te stichten.¹ Tijdens de zomermaanden verbleven op deze fraai vormgegeven en ruim opgezette buitenplaatsen de rijke families, en hun personeel. De buitenhuizen stonden in een natuurlijke omgeving, maar hadden stedse architectuur en ook de luxe van een stadshuis. Er werd gestreefd naar symbiose tussen de schoonheid en rust van de natuur, en het gemak en de luxe van de stad. Ook de gegoede burgerij zocht naar mogelijkheden om de stad voor korte tijd te ontvluchten, om op adem te komen en te genieten van een landelijke of natuurlijke omgeving. Maar het vermogen van deze groep stond in geen verhouding met die van de adel, waardoor zij genoodzaakt waren hun rust dichterbij de stad te zoeken.

De industriële revolutie in de negentiende eeuw zorgde voor een nieuwe groep vermogenden, die door het bezitten van fabrieken of door investeringen in deze fabrieken hun kapitaal hadden vergaard. En net als de adel en de aristocratie in de voorgaande eeuwen zochten ook zij naar mogelijkheden om enkele maanden per jaar elders te verblijven. De rijksten konden het zich veroorloven een eigen buitenhuis te laten bouwen. Vooral het ontwerpen van buitenhuizen in kustgebieden nam aan het einde van de negentiende eeuw een vlucht.

Voor de vrijstaand gebouwde buitenverblijven die vanaf de negentiende eeuw in Nederland werden gebouwd was geen eenduidige omschrijving, en verschillende termen zoals villa, landhuis(je) of zomerhuis(je) werden door elkaar gebruikt. Evenmin was er sprake van een vastomlijnd architectonisch plan. Wel werd er gestreefd het contrast tussen het gebouwde en de omgeving zo veel mogelijk te beperken. De opzet en vormgeving van de schilderachtige en robuuste Engelse *cottages* vormde een belangrijke inspiratiebron, vooral ook omdat deze gebouwen zo goed in de landelijke omgeving pasten waarin zij werden gebouwd. Een belangrijk kenmerk van deze op Engelse landhuizen geïnspireerde gebouwen was dat niet langer de gevelindeling bepalend was voor de opzet van het gebouw, maar de functionele opzet van de plattegrond. Het was noodzakelijk dat de vertrekken ruim van opzet waren, en goed gelegen waren ten opzichte van de windstreken. De villa's zouden qua architectuur moeten aansluiten op de omgeving waarin zij werden gebouwd. Voor de dwingende symmetrie die bijvoorbeeld de achttiende-eeuwse landhuizen kenmerkte, was geen plaats meer. De architect moest bij het maken van het ontwerp in het achterhoofd houden dat de bewoners ook van *buiten* konden genieten wanneer zij *binnen* waren. De overgang tussen binnen en buiten, de binnen-buiten relatie, moest dus geleidelijk zijn.

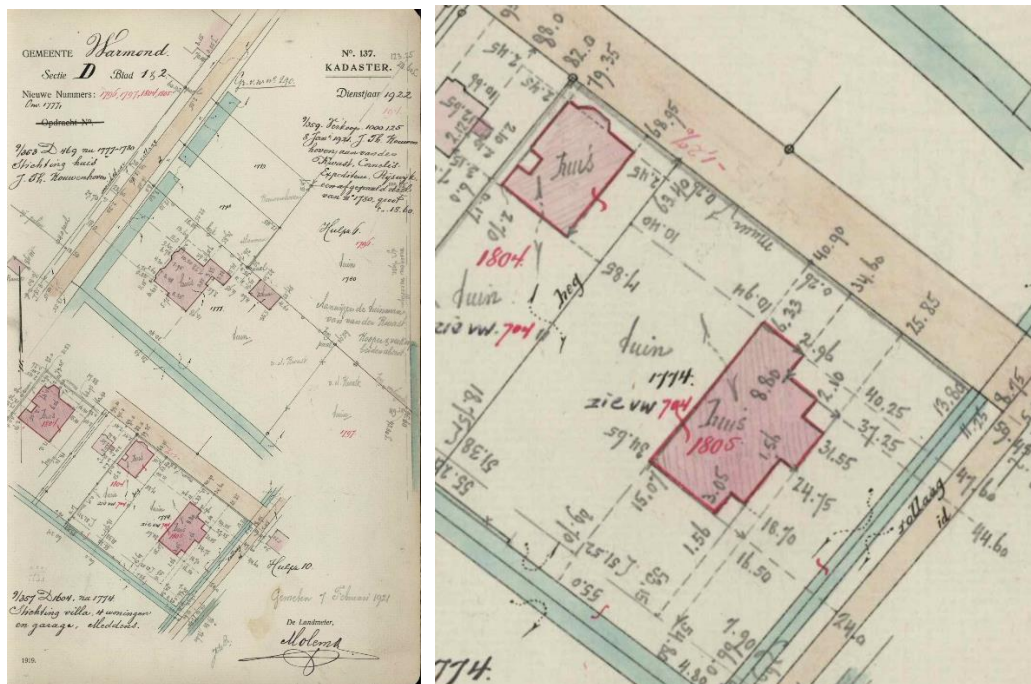
Dit kwam onder meer tot uitdrukking in de locatie van de voornaamste woonvertrekken. Deze werden niet langer in een bel-etage boven een souterrain geplaatst, maar op het niveau van het maaiveld, de begane grond. Ook met het toepassen van forse glasvlakken, erkers en veranda's stonden deze vertrekken direct in verbinding met de omgeving. Op verdiepniveau zorgden loggia's en balkons dat de binnenruimten met de buitenruimte in verbinding stonden.

¹ Deze paragraaf is een bewerkte versie uit het nog te verschijnen boek over de ontwikkeling van Noordwijk aan Zee tot badplaats. Van Dam, in prep.

2.2. Een korte historie van Malgré Tout, voorheen Meba

2.2.1. De periode 1920 tot 1947

In het bollenland dat bekend stond onder de naam "Lommerlust", ten zuiden van de dorpskern van Warmond, werd in 1920-'21, evenwijdig aan de Herenweg (later: Oranje Nassaulaan), het landhuis Meba met enkele bijgebouwen opgetrokken.² De opdrachtgever was Jan Meddens, directeur van een modebedrijf. De bouw van het landhuis lag in handen van de Warmondse bouwkundige C.O. de Vroomen, maar of hij ook het ontwerp leverde is niet met zekerheid te zeggen. Weliswaar zijn de ontwerptekeningen door hem ondertekend, maar de ervaring leert dat de ondertekening van een bouwkundige niet direct hoeft te betekenen dat deze ook het ontwerp leverde. Het is zelfs mogelijk dat Meddens, als architectuurliefhebber, zélf het ontwerp maakte.³ Het zeer zorgvuldige ontwerp van het landhuis was duidelijk geënt op de Engelse Landschapsstijl die in deze periode sterk in de belangstelling stond. Kenmerkend voor deze architectuurstroming zijn onder meer de traditionele vormtaal, de asymmetrische interieurindeling en de toepassing van een rietgedekt dak. Het landschapsidee vertaalde zich ook in de aanleg van de voortuin, en de overtuin die aan de overzijde van de Herenweg werd aangelegd, en tot aan de Leede doorliep. Een haag vormde de scheiding tussen het voorerf van het landhuis en de tuin die hoorde bij het gelijktijdig gebouwde dienstgebouw. Het dienstgebouw omvatte een autogarage, met stallen en een chauffeurswoning, in deze tijd geen ongebruikelijke gang van zaken. Het autobezit in de bovenlaag van de maatschappij nam in deze tijd een vlucht. Bij bestaande villa's en landhuizen werden garages gebouwd, en bij nieuwe villa's/landhuizen maakte een garage vrijwel standaard deel uit van het *masterplan* en werd daarom zorgvuldig vormgegeven. Veelal betrof het slechts een gebouw om de wagen in te stallen. Soms -zoals het geval bij Meba- werden de autostalling en de chauffeurswoning onder hetzelfde dak geplaatst.

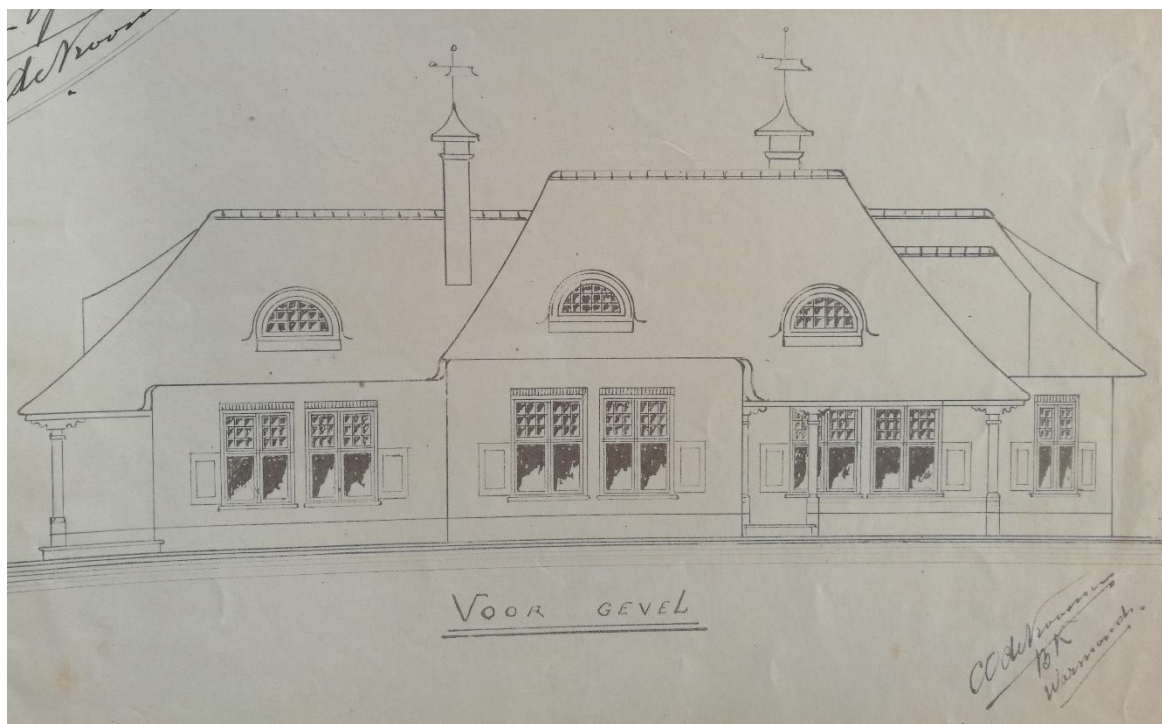

Figuur 2: De veldwerktekening die ten behoeve van de kadastrale hulpkaart dienstjaar 1922 werd vervaardigd. De uitsnede toont het landhuis, nummer 1805, en de dienstwoning met garage en paardenstalling: nummer 1804. (Bron: Kadaster.nl)

² Erfgoed Leiden en Omstreken, archief 604, nummer 65. Tekeningen van de bouw van een landhuis (Huize Meba) aan de Oranje Nassaulaan 16, 1920-1949.

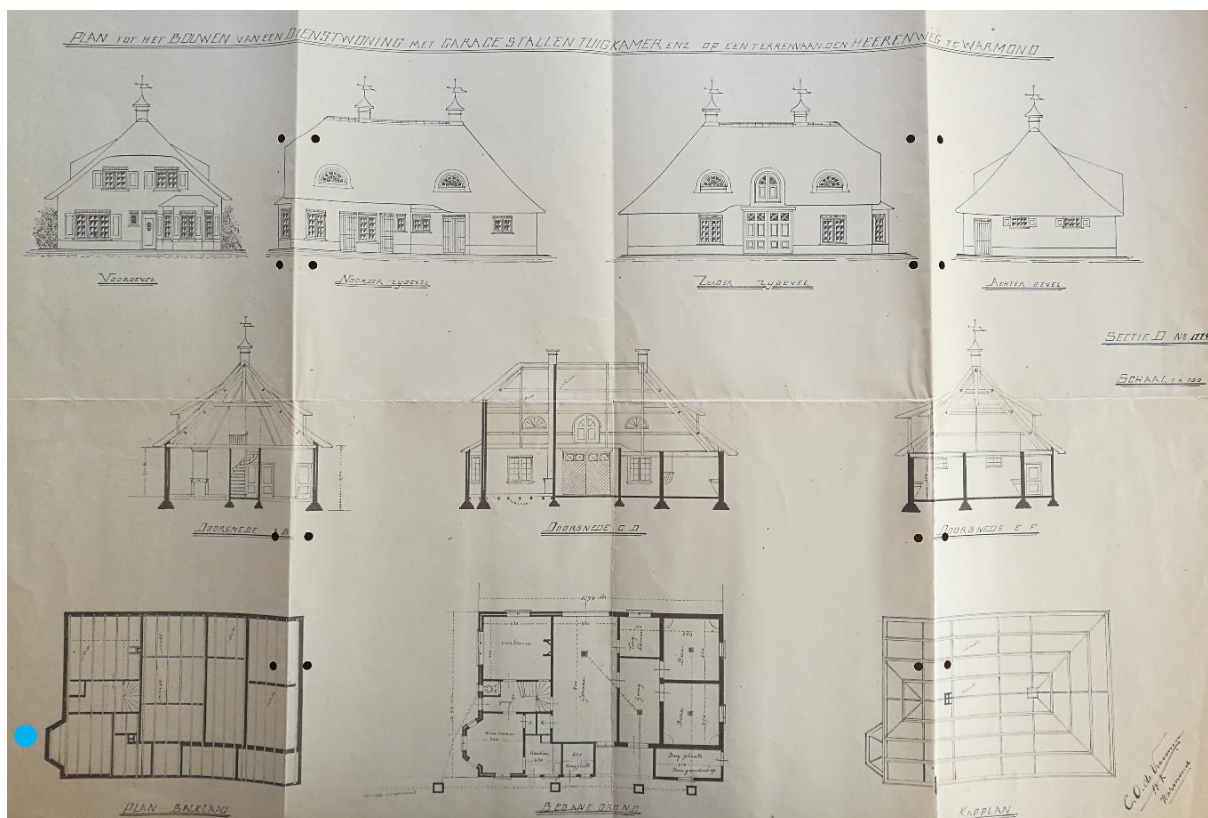
³ Vriendelijke mededeling mevrouw M. Giesbers, de huidige bewoonster van Malgré Tout.

Het dienstgebouw van landhuis Meba werd met een begane grond en een zolder gebouwd op een rechthoekig grondvlak, waarbij de voorgevel op de Poelweg werd gericht. De architectuur van het dienstgebouw sloot duidelijk aan op die van het landhuis. Het schoonmetselwerk, de glooiende gevellijn, de kruiskozijnen en het rietgedekte dak, doorbroken met de half rond gesloten dakkapellen, waren elementen die ook in het ontwerp van het landhuis waren toegepast. De indeling van het dienstgebouw was eenvoudig. De indeling van het woonhuis werd bepaald door de gang achter de voordeur, met aan weerszijden een ruime kamer. Vanuit de rechterkamer was de kleine keuken ontsloten. Een trap aan het einde van de gang leidde naar de zolder. Het grootste deel van het bijgebouw bestond uit de garage met paardenstalling. De ruime garage was toegankelijk vanuit het voorerf; in de rechterzijgevel was een brede entree die toegang gaf tot een gang met betegelde wanden. Van hieruit konden de paarden gestald worden in de twee boxen die zich tegen de achtergevel bevonden. De tuigkamer, in het verlengde van de gang, was alleen vanuit de garage toegankelijk. Een fors luik in het plafond van de gang gaf toegang tot de zolder. De garage werd voorzien van een vloer met klinkers op hun plat en een hoge, representatieve tegellambrisering. De twee balken van de zoldervloer bleven in het zicht, en werden daarom op consoles opgelegd waarvan de profilering geënt was op die uit de zeventiende eeuw.

Figuur 3: Uitsnede uit de bouwtekening die bij de aanvraag voor de bouwvergunning werd meegeleverd. Rechtsonder is de handtekening van bouwkundige C.O. de Vroomen zichtbaar. (Bron: ELO)

Wanneer de bouwtekening wordt vergeleken met de huidige situatie blijkt dat er bij de bouw enkele kleine, ongedocumenteerde, wijzigingen werden doorgevoerd. Het grote venster in de linker zijgevel, links van de garagedeuren, lijkt niet te zijn gerealiseerd. In plaats daarvan lijkt een ondiep venster, hoog in de gevel geplaatst te zijn, vergelijkbaar met de twee venstertjes in de achtergevel. Deze wijziging zal vanuit praktisch oogpunt zijn doorgevoerd: met een klein venster bleef er meer wandruimte over om de tuigages op te hangen. Ook de twee bolkozijnen in de voorgevel, ter hoogte van de zolder, werden niet doorgevoerd. In plaats daarvan werden twee vensters met kruiskozijnen gerealiseerd.

Figuur 4: De ontwerptekening van de dienstwoning annex garage en paardenstalling. De blauwe stip markeert de voorgevel aan de Poelweg. (Bron: ELO)

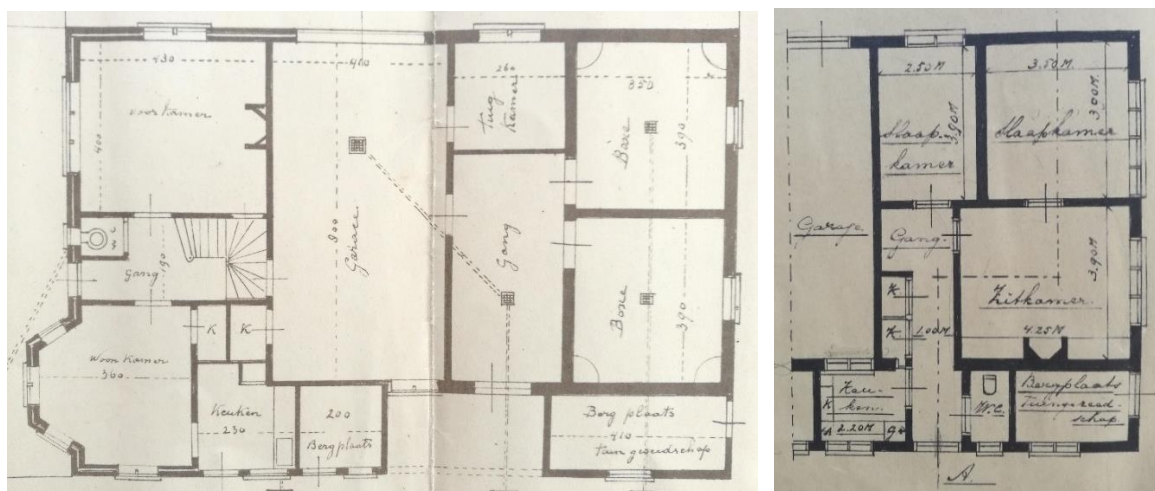

Figuur 5: Uitsnede uit een foto die omstreeks 1929 werd gemaakt. Zichtbaar is dat links van de garagedeuren een ondiep venster aanwezig is. (Bron: beeldbank Warmelda)

2.2.2. De periode na 1947

Jan Meddens bewoonde het landhuis tot aan zijn overlijden in 1947. Het huis kwam in eigendom van Jan Giesbers. Hij was een neef van Meddens die binnen Meddens' bedrijf een belangrijke functie vervulde en het bedrijf overnam. Onder zijn leiding groeide het modebedrijf van Meddens uit tot een winkelketen. Jan Giesbers wijzigde de naam Meba in Malgré Tout. Aan het landhuis veranderde weinig. Er werden wat noodzakelijke moderniseringën doorgevoerd en in 1954 werd de loggia dichtgezet.⁴ Vanwege de heersende woningnood liet Giesbers de oorspronkelijke paardenstalling in het bijgebouw in 1949 verbouwen tot woning voor de tuinman. Het huis dat deze bewoonde zou dan beschikbaar komen voor een woningzoekend gezin. In deze tijd hadden de paardenboxen hun functie al verloren, en waren alle ruimtes, behoudens de garage, in gebruik als opslag. Vóór 1949 waren de ondiepe vensters in de linker zijgevel en de achtergevel al aangepast en vergroot.

De verbouwing tot woonhuis was ingrijpend.⁵ Men trok de rechter zijgevel door, waardoor ruimte ontstond voor een keuken, en de gehele interieurindeling werd vernieuwd. Het oppervlak van de rechter paardenbox/bergplaats en de voormalige tuigkamer werd vergroot middels het versmallen en verkorten van de gang, hoogstwaarschijnlijk om de ruimtes te laten voldoen aan de minimale eisen die op basis van de woningwet uit 1902 gesteld werden.

Figuur 6: Links: uitsnede uit de bouwtekening die bij de aanvraag in 1920 werd ingediend. Rechts het geplande, en uitgevoerde ontwerp uit 1949. (Bron: ELO)

De tot kamer verbouwde paardenbox zou worden gebruikt als zitkamer en werd daarom voorzien van een stookplaats met marmeren schouwmantel, centraal tegen de rechter bouwmuur. De tuigkamer en de paardenbox/bergplaats tegen de linker bouwmuur werden in gebruik genomen als slaapkamer. De oorspronkelijke deuren werden op één na vervangen door eenvoudige Bruynzeeldeuren. De afwerking van de nieuwe woning was sober: houten vloeren, vlakke stucplafonds en een profielatje langs de wanden van de gang. De oorspronkelijke tegellambriserings in de gang, vergelijkbaar met die in de garage, werden niet verwijderd; de kasten die men in de gang aanbracht plaatste men er gewoon tegenaan. Buiten het doorzetten van de rechter zijgevel werd er nog een wijziging aan het exterieur doorgevoerd; in de achtergevel werd een groot venster geplaatst, in plaats van het nog overgebleven ondiepe venster. Dit deed men om de daglicht toetreding in de slaapkamer te bevorderen.

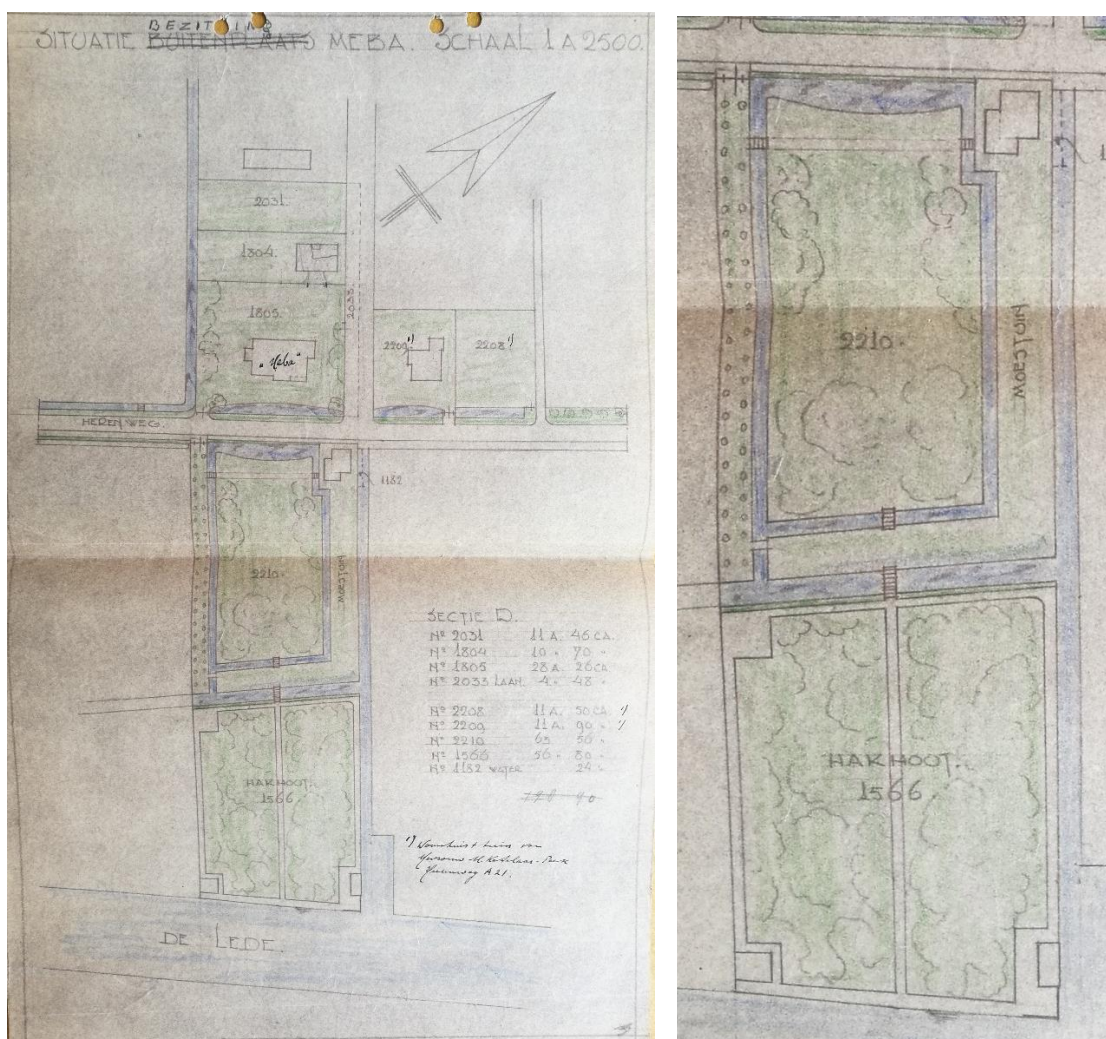
In de daaropvolgende decennia werd de woning gemoderniseerd en uitgebreid met een éénlaags bergruimte tegen de rechter zijgevel, maar grote aanpassingen maakte de woning niet mee.

⁴ Archief 601, Gemeente Warmond (na 1930), bestand 1546.

⁵ Archief 601, Gemeente Warmond (na 1930), bestand 1546.

2.3. De tuininrichting en erfscheidingen

De wijze waarop het landhuis op het perceel werd gepositioneerd had te maken met de inrichting van het perceel aan de andere zijde van de Herenweg: de overtuin. De voortuin en de overtuin werden visueel verbonden door de "vijver" die werd doorsneden door de Herenweg. De overtuin was een eiland, en omkaderd door een smalle sloot en de vijver. Een laan met bomen, recht tegenover de entree van de voortuin, vormde de ontsluiting de overtuin. De laan was middels een bruggetje verbonden met de overtuin en de L-vormige landmassa die in gebruik was als moestuin waar ook de woning van de tuinder zich bevond. Vanuit de moestuin was zowel de overtuin als het hakhoutbos bereikbaar dat grensde aan de Leede.

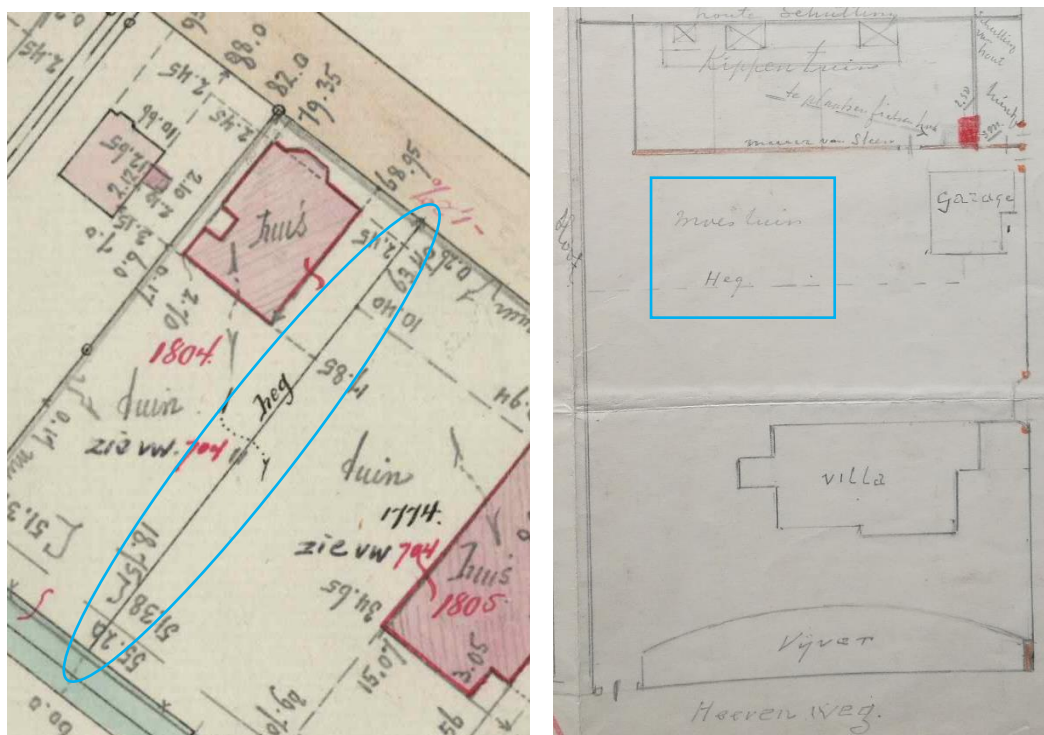

Figuur 7: Een later bewerkte, ingekleurde, situatietekening van de "buitenplaats" Meba. De uitsnede betreft de inrichting van de overtuin. (Bron: ELO)

De inrichting van de overtuin omvatte een aantal elementen. Het deel van de tuin dat grensde aan de Herenweg, had een zuiver representatief karakter. Het werd ingericht met een gazon dat aan weerszijden werd omzoomd door een border van struiken (oplopend in hoogte) en lage en hoge loofbomen. De beplanting in het achterste gedeelte bestond uit bomen.

Op de ontwerp-tekening die bij de bouwaanvraag werd ingediend is te zien dat het voorerf van het landhuis en de tuin bij het dienstgebouw van elkaar gescheiden werden. Op de veldwerktekening die in dienstjaar 1921 werd vervaardigd als voorbereiding op de kadastrale hulpkaart, staat genoteerd dat deze scheiding uit een heg bestond. De weergave van de tuin bij het dienstgebouw laat geen beplanting zien. Mogelijk was het voorzien van gras, en konden hier de paarden uitgespannen worden. Toen in 1940 een aanvraag werd ingediend voor de bouw van een fietsenhok, werd op de situatietekening genoteerd dat het erf bij het dienstgebouw in gebruik was als moestuin.

De scheiding van het perceel met de openbare weg werd gevormd door een lage gemetselde muur en gemetselde penanten. Vermoedelijk was tussen deze penanten een hekwerk geplaatst. Het huidige hekwerk is recent.

Figuur 8: Links de uitsnede uit het veldwerk ten behoeve van de kadastrale hulpkaart dienstjaar 1921. De blauwe ovaal markeert de heg. Rechts de situatietekening die in 1940 werd gemaakt ten behoeve van de bouw van een fietsenstalling. De tuin bij het dienstgebouw werd aangeduid als "moestuin", de heg is nog steeds aanwezig. (Bron: Kadaster.nl en ELO)

3. Beschrijving huidige situatie

3.1. Algemeen

Het bijgebouw staat op een rechthoekig grondvlak haaks op de Poelweg, en omvat een begane grond en een zolder onder een rietgedekt dak. Het pand is in schoonmetselwerk opgetrokken, met machinale baksteen in kruisverband en is voorzien van een trasraam. Het gesneden voegwerk is nog grotendeels oorspronkelijk. De gevelopeningen zijn alle onder een rollaag geplaatst, de vensteropeningen worden aan de onderzijde afgesloten door een bakstenen lekdorpel. Enkele vensters zijn nog voorzien van luiken. Het rietgedekte dak heeft aan de hoge voorzijde een wolfeind en loopt glooiend af naar de lagere achtergevel. Aan alle zijde is er sprake van een overstek, en zijn dan ook geen goten aanwezig. Met uitzondering van de voorgevel worden de gevels afgesloten met een rollaag, die de glooiende aansluiting op de dakvoet volgt.

Figuur 9: Het landhuis (blauwe stip) en het dienstgebouw op een satellietopname. Het dienstgebouw is rood omkaderd. (Bron: Googlemaps).

3.1.1. Exterieur

De voorgevel

De voorgevel, waarvan de vorm wordt bepaald door het wolfeind van het dak, heeft een asymmetrische indeling. Deze wordt gevormd door de excentrisch geplaatste voordeur waar zich ter linkerzijde een groot venster bevindt, en rechts een driezijdige rietgedekte erker. Ter hoogte van de zolder zijn twee vensters met kruiskozijnen in de gevel aanwezig. De gevellijn met vlechtingen en de X-vormig gesmede muurankers, completeren het traditionalistische karakter van de voorgevel. Naar het zich laat aanzien zijn de deur, alle kozijnen en de ramen nog oorspronkelijk.

Figuur 10: Links de voorgevel van het dienstgebouw ten tijde van het bouwhistorisch onderzoek. Rechts het ontwerp (Bron: ELO). Duidelijk zichtbaar is dat tussen het ontwerp en de uitvoering enkele wijzigingen zijn doorgevoerd.

De linker zijgevel

Het beeld van de linker zijgevel, die gericht is op het voorerf van het landhuis, wordt bepaald door de brede entree van de garage die wordt afgesloten met de oorspronkelijke dubbele deuren. Aan weerszijden hiervan bevindt zich een venster met kruiskozijn. Het dakvlak wordt doorbroken door een rondbogig gesloten hijsluik boven de garagedeuren, die aan weerszijden geflankeerd wordt door een rondbogige dakkapel met stalen, straalvormig gelede, ramen. De twee gemetselde schoorstenen dateren uit de bouwtijd. De linker werd echter pas in 1949 in werking gesteld.

Dat de vensteropening links van de garage-ingang niet oorspronkelijk is, is duidelijk zichtbaar aan de hoekoplossing van de dagkanten. Aan de bovenzijde is er sprake van een kop/strek, terwijl 16 baksteenlagen naar beneden er sprake is van klezoren in de dagkanten. Nadere beschouwing wijst uit dat deze "klezoren" tot stand zijn gekomen door het inzagen van het metselwerk.

Figuur 11: De linker zijgevel van het dienstgebouw.

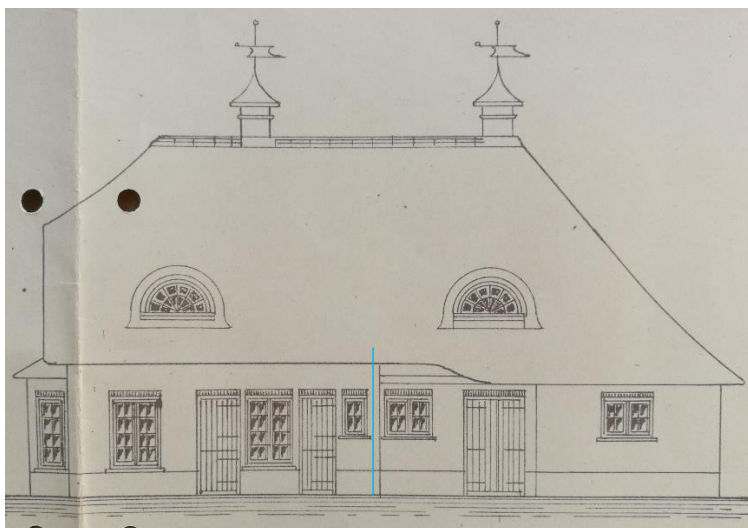
Figuur 12: Links: het venster links van de garage-entree, midden: de overgang van het oorspronkelijke metselwerk en het verzaagde werk, rechts: de zaagsporen bij de linker vensterdagkant.

De rechter zijgevel

De indeling van de rechter zijgevel wordt gevormd door de entree deur van de woning uit 1949 die links geflankeerd wordt door een vensteropening met bolkozijn, en rechts door een smal venster en de éénlaags uitbouw. Hoewel het zeer zorgvuldig werd uitgevoerd, is toch zichtbaar dat het metselwerk waarin de entree geplaatst is, later werd toegevoegd. De entree en het venster in dit geveldeel dateren uit 1949. Het venster rechts van de entree is nog oorspronkelijk.

Figuur 13: De rechter zijgevel ten tijde van het bouwhistorisch onderzoek.

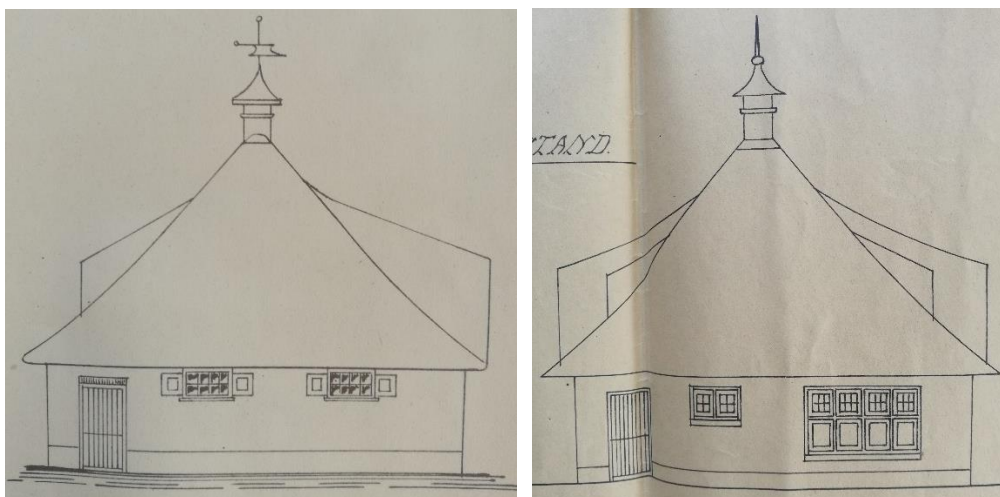
Figuur 14: De blauwe lijn markeert de, nauwelijks zichtbare, overgang tussen het oorspronkelijke metselwerk (links) en de doorzetting van de gevel uit 1949. Recht een uitsnede uit de ontwerptekening. (Bron: ELO)

De achtergevel

De indeling van de achtergevel, bestaande uit twee forse vensteropeningen, is niet oorspronkelijk, met uitzondering van de toegang tot de bergplaats die zich uiterst links in de gevel bevindt. De boven- en onderdeur hiervan lijken uit de bouwtijd te dateren. Het linker venster werd in 1949 toegevoegd; het rechter venster werd al eerder, maar in een onbekend jaar, toegevoegd. Ook hier is duidelijk zichtbaar dat men de vensteropeningen vergrootte middels het inzagen van het metselwerk.

Figuur 15: De achtergevel ten tijde van het bouwhistorisch onderzoek.

Figuur 16: Links, een uitsnede uit de ontwerptekening van 1920, rechts de bestaande toestand in 1949. (Bron: ELO)

3.1.2. Interieur

De garage is voorzien van de oorspronkelijke klinkervloer, gelegd in keperverband, en ook de hoge tegellambrisering dateert uit de bouwtijd. Op de eerste balk uit de voorgevel is geschilderd dat roken verboden is. De twee paneeldeuren in de rechter zijmuur, waarmee de garage vanuit de chauffeurswoning betreden kon worden, dateren uit de bouwtijd. De indeling van het woonhuis is sinds 1949 niet meer gewijzigd. Bepalend voor de structuur is de gang die de belangrijkste ruimtes ontsluit. Links van de gang bevindt zich de keuken, waarvan het lage keukenblok en de kast tegen de linker muur nog uit 1949 dateren. Rechts van de gang, nabij de voordeur, bevindt zich de badkamer. De paneel deur die deze ruimte ontsluit is de enige in dit deel van het gebouw die nog uit de bouwtijd dateert. Voorts ontsluit de gang de verwarmbare woonkamer tegen de achtergevel en de kleine slaapkamer die in het verlengde van de gang ligt: de voormalige tuigkamer.

Figuur 17: De oorspronkelijke tegelafwerking in de garage. In de gang van de paardenstal was eenzelfde afwerking aanwezig. Deze is nog deels aanwezig, tegen de linker gangmuur.

Figuur 18: Opname van de balken die zichtbaar zijn in de garage.

De zichtbare afwerking van het woonhuis is grotendeels recent. In de kastenwand, die zich links in gang bevindt, is de oorspronkelijke tegelafwerking met witjes nog zichtbaar. De stucplafonds uit 1949 bevinden zich in de gang en de kamers. De verschillende ruimtes en de kasten zijn voorzien van eenvoudige Bruynzeeldeuren. De kamerdeuren hebben in het bovenste paneel een vulling van kathedraalglas.

Figuur 19: Opname van de woonkamer met de eenvoudige schouw die in 1949 werd geplaatst.

Figuur 20: Het pragmatisch gemoderniseerde aanrecht in de keuken dat in 1949 werd geplaatst.

Figuur 21: De keukenkast uit 1949.

Figuur 22: Opname vanuit de voormalige tuigkamer naar de gang.

Tuinaanleg

Direct grenzend aan het dienstgebouw is een rommelige zone met een grindpad en een opslag voor haardhout. Deze achterruimte wordt van de eigenlijke tuin afgescheiden middels een lage haag. De tuin bestaat uit een gazon, borders met (bloeiende) struiken en enkele loof- en naaldbomen. Sommige bomen lijken een relatief hoge ouderdom te hebben. De inrichting van de tuin zal zijn gerealiseerd na 1949. In 1940 was het terrein in gebruik als moestuin.

Figuur 23: Het deel van de tuin dat direct grenst aan het bijgebouw

Figuur 24: Opname van de tuin grenzend aan het dienstgebouw, gezien naar de rechter belending.

Figuur 25: De zone nabij het dienstgebouw gezien naar de Poelweg.

Figuur 26: Opname van de huidige tuininrichting.

4. Waardering

4.1. Algemeen

De hieronder opgestelde waardering is gebaseerd op de gegevens die het veldwerk en het beknopte historisch onderzoek hebben opgeleverd. De bouwtechnische staat, gebruikers-, ontwerpbelangen of financiële aspecten zijn niet van invloed op deze waardering. De afweging van deze belangen zal door anderen, bijvoorbeeld het bevoegd gezag, gedaan moeten worden. Hierbij dient wel rekening gehouden te worden met het gegeven dat het aantasten van waardevolle elementen beargumenteerd moet worden naarmate de waarden hoger zijn.

4.2. Methodiek

De waardering is opgesteld op basis van de criteria zoals beschreven in de Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek (2009) en omvat de toetsing van de algemene historische waarde, de stedenbouwkundige waarde, de waarde vanuit de architectuurgeschiedenis, de bouwhistorische waarde en waardering van de gebruiksgeschiedenis.

De verschillende onderdelen van het object worden getoetst op de mate van gaafheid en authenticiteit, en de mate van zeldzaamheid.

- Hoge monumentale waarde wordt toegekend aan onderdelen die van fundamenteel belang zijn voor de betekenis van het object. Vanuit bouw- en cultuurhistorisch oogpunt zal gestreefd moeten worden naar volledig behoud van deze onderdelen. Aanpassingen kunnen alleen doorgevoerd worden wanneer de waarde niet wordt aangetast of wanneer deze door de aanpassing worden versterkt. Ingrepen in hoog gewaardeerde elementen moeten met zorg uitgevoerd worden, waarbij de architectuur van het object leidend en maatgevend is.

- Positieve waarde moet worden gezien als basiswaarde en wordt toegekend aan onderdelen die van belang zijn voor het object. Vanuit bouw- en cultuurhistorisch oogpunt zal gestreefd moeten worden naar zoveel mogelijk behoud van deze objecten. Aanpassing kunnen doorgevoerd worden wanneer de monumentale waarde van het geheel niet wordt aangetast.

- Indifferentie waarde wordt toegekend aan onderdelen die van weinig tot geen belang zijn voor het object. Elementen die indifferent gewaardeerd worden kunnen zonder voorbehoud gewijzigd of zelfs gesloopt worden.

4.3. Waardering

In de Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek volgt de bepaling van de algemene historische waarden op de toetsing van het object aan de hand van de onderstaande criteria:

- Als uitdrukking van (een) culturele, sociaal-economische en/of geestelijke ontwikkeling(en);
- als uitdrukking van (een) geografische, landschappelijke en/of bestuurlijke ontwikkeling(en);
- als uitdrukking van (een) technische en/of typologische ontwikkeling(en);
- vanwege de innovatieve waarde of pionierskarakter.

De bouw van het landhuis en het dienstgebouw zijn te plaatsen in een tijd waarin notabelen en industriële zorgvuldig vormgegeven villa's en landhuizen lieten oprichten in badplaatsen en in lommerrijke, rustige omgevingen. Niet zelden werden deze villa's en landhuizen gebouwd in speciaal

daarvoor ontwikkelde gebieden, waarvoor landschapsarchitecten werden ingeschakeld. In het geval van "Lommerlust" is dit niet geval geweest, maar toch is duidelijk dat de wijze van verkaveling en de plaatsing van de gebouwen op de percelen geïnspireerd moet zijn geweest op deze tendens. Het landhuis is zó op het perceel geplaatst dat de belangrijkste verblijfruimtes vrij zicht hadden op de zorgvuldige georkestreerde inrichting van de overtuin. De wijze waarop de beplanting was aangelegd maakte dat de blik van de beschouwer als vanzelf geleid werd naar het hakhoutbos dat grensde aan de Leede. Typologisch gezien zijn het landhuis en het dienstgebouw te plaatsen in de Engelse landhuisarchitectuur. Dit komt duidelijk tot uitdrukking in de opzet van de gebouwen, de toepassing van traditionele bouwmaterialen en vormtaal, zoals het gebruik van schoonmetselwerk, rollagen, beluikte kruiskozijnen en de rietgedekte daken.

4.3.1. Ensemble- en stedenbouwkundige waarden

In de Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek volgt de bepaling van de ensemble- en stedenbouwkundige waarden op de toetsing van het object aan de hand van de onderstaande criteria:

- Als essentieel onderdeel van een groter geheel dat cultuurhistorisch, architectuurhistorisch en stedenbouwkundig van (inter)nationale betekenis is;
- vanwege de situering, verbonden met de ontwikkeling/uitbreiding van een streek, stad of wijk;
- vanwege de wijze van verkaveling/inrichting/voorzieningen;
- vanwege het aanzien van een streek, stad, dorp of wijk;
- vanwege de hoge kwaliteit van de bebouwing en de historisch- ruimtelijke relatie met groenvoorzieningen, wegen, wateren en/of de bodemgesteldheid.

Het is evident dat het landhuis, het dienstgebouw en de (over)tuin van het landhuis een belangrijk ensemble zijn binnen de gebouwde omgeving van de Oranje Nassaulaan en de Poelweg. De bouw houdt verband met de ontwikkeling van Warmond, dat van oudsher al een plaats is geweest waar rijken en adel buitenplaatsen stichtten. De ontwikkeling van het gebied "Lommerlust" kan gezien worden als een voorzetting hiervan. Middels de architectuur van het landhuis Meba en het dienstgebouw, en de inrichting van de (over)tuin, werd getracht aansluiting te vinden op de lommerrijke omgeving, maar ook op het agrarische karakter dat de bebouwing in het gebied kenmerkte. Dit vertaalde zich onder meer in het gebruik van schoonmetselwerk, historiserende raampartijen en de toepassing van rieten daken.

4.3.2. Architectuurhistorische waarden

In de Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek volgt de bepaling van de architectuurhistorische waarden op de toetsing van het object aan de hand van de onderstaande criteria:

- het object is van belang voor de geschiedenis van de architectuur;
- het object is van belang binnen het oeuvre van een bouwmeester of architect;
- het object is van belang vanwege de hoogwaardige esthetische kwaliteiten van het ontwerp;
- het object is van belang vanwege de ornamentiek;
- het object is van belang vanwege de interieurafwerking, in samenhang met het exterieur.

De architectuurhistorische waarde van het dienstgebouw is hoog. Het geeft inzicht in de wijze waarop de elite uitdrukking gaf aan hun wensen en behoeften die betrekking hadden op hun woon- en leefomgeving. De garage met paardenstalling en chauffeurswoning werd met grote zorgvuldigheid vormgegeven. Er werd zelfs aandacht besteed aan de binnen/buitenrelatie, middels de toepassing van een erker. Uiteraard moet hierbij hebben meegespeeld dat een deel van het gebouw als chauffeurswoning werd ingericht. De zorgvuldigheid van ontwerpen bleef niet behouden tot het exterieur, ook werden de garageruimte en (vermoedelijk) de stalruimte voorzien van een

representatieve afwerking: in het geval van de garage met tegellambriseringen en consoles, in het geval van de paardenstalling met sobere hygiënische tegels.

Helaas is er onvoldoende overzicht in het werk van bouwkundige Vroomen om een uitspraak te doen in hoeverre het landhuis Meba representatief voor zijn oeuvre is, ervan uitgaande dat Vroomen daadwerkelijk het ontwerp tekende. Mocht het zo zijn dat Meddens het ontwerp leverde, dan geeft dit een interessante inkijk in de bouwpraktijk van rond 1920.

4.3.3. *Bouwhistorische waarden*

In de Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek volgt de bepaling van de bouwhistorische waarden op de toetsing van het object aan de hand van de onderstaande criteria:

- vanwege het voor de geschiedenis van de bouwtechniek;
- vanwege de afleesbaarheid van de bouwgeschiedenis (historische gelaagdheid);
- vanwege het materiaalgebruik.

De bouwhistorische waarde van het dienstgebouw is niet bijzonder hoog te noemen. De gebruikte materialen en de gehanteerde technieken waren in deze tijd veelvoorkomend. Tevens is er geen sprake van een interessante of waardevolle historische gelaagdheid. Er is sprake van enige bouwhistorische waarde omdat de bouw te plaatsen valt in een periode waarin, voor wat betreft de landhuis- en villabouw, werd teruggegrepen op historische bouwmaterialen die een schilderachtig effect tot gevolg hadden.

4.3.4. *Waarden met betrekking tot de gebruikshistorie*

In de Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek volgt de bepaling van de gebruikshistorische waarden op de toetsing van het object aan de hand van de onderstaande criteria:

- het object is van belang vanwege een (historische) functie, gebruik of productie in het object/complex;
- het object is van belang als herinnering aan een historische gebeurtenis of prominente bewoner/gebruiker/ opdrachtgever.

Het landhuis en het bedrijfsgebouw werden gebouwd in opdracht van industrieel Meddens die, naar verluidt, de wens had "kleiner te gaan wonen". De tweede eigenaar en bewoner, Jan Giesbers, was een neef van Meddens en vervulde belangrijke bestuursfuncties binnen het bedrijf. Het gegeven dat het landhuis en het bedrijfsgebouw sinds de bouw verbonden zijn met de oorspronkelijke opdrachtgever, Jan Meddens zijn neef Jan Giesbers, en de huidige eigenaresse Mia Giesbers, is waardevol.

5. Waardestellingen

5.1. Dienstgebouw

Hoge monumentale waarden

1. Het exterieur van het dienstgebouw vertegenwoordigt, met enige uitzonderingen, een hoge monumentale waarde. Dit vanwege de hoge mate van gaafheid en authenticiteit.

Positieve monumentale waarden

2. De verbouwing van 1949 wordt, voor wat betreft het exterieur, positief gewaardeerd. De reden voor deze waardering is gelegen in het feit dat de wijzigingen ten behoeve van de woonfunctie zeer zorgvuldig en passend bij de bestaande architectuur zijn doorgevoerd. Hierdoor is het beeld van het gebouw in eenheid gebleven en niet verstoord geraakt.

Positieve/indifferente monumentale waarden

3. Aan de interieurindeling van het woonhuis is ten hoogste een positieve monumentale waarde toe te kennen. Deze waarde houdt vooral verband met de mate van gaafheid, en het gegeven dat de indeling in 1949 werd gebaseerd op de destijds bestaande situatie. In zekere zin is deze oorspronkelijke situatie af te lezen aan de indeling die in 1949 werd gerealiseerd. Maar er moet gesteld worden dat de indeling van het woonhuis pragmatisch gekozen is. Met een relatief kleine verbouwing konden de bestaande ruimtes worden vergroot. Ongetwijfeld zullen de bepalingen in de woningwet (1902) hieraan ten grondslag hebben gelegen. Van een doordacht architectonisch concept is geen sprake. Daarnaast is het gebruikte materiaal geenszins bijzonder te noemen.
4. Voor wat betreft de afwerking zijn er twee elementen aan te wijzen die, hoewel niet bepaald zeldzaam of uniek te noemen, ten hoogste een positieve waarde vertegenwoordigen. Dit zijn de keukeninrichting uit 1949 en de schouwpartij in de woonkamer. Zoals gezegd zijn zij niet zeldzaam of uniek, maar zij worden gewaardeerd als onderdeel van de verbouwing van 1949 en hebben vooral documentaire waarde.

Indifferente monumentale waarden

5. Alle recente afwerkingen zijn van indifferente waarde vanwege de geringe mate van authenticiteit.
6. De éénlaags uitbouw aan de rechter zijgevel wordt indifferent gewaardeerd vanwege de geringe mate van zeldzaamheid of authenticiteit, en het zeer pragmatische karakter van het bouwwerk.

5.2. Tuinaanleg dienstgebouw

7. De tuinaanleg bij het dienstgebouw is recent, en bestaat uit een gazon met enkele borders waarin groene en bloeiende struiken zijn geplant. Enkele bomen lijken een hogere ouderdom te hebben. De tuin bij het dienstgebouw lijkt aangelegd te zijn zonder voorbedacht concept of ontwerp. Dit blijkt ook uit de historische tekening die bij de bouwaanvraag in 1920 werd meegeleverd. De indeling van de tuin, aangrenzend aan het landhuis, en de overtuin is duidelijk vormgegeven. De haag die het voorerf bij het landhuis scheidt van het terrein waarop het dienstgebouw staat, werd al op de kadastrale hulptekening weergegeven. In de tuin van het dienstgebouw staat geen beplanting ingetekend. Dit houdt uiteraard niet in dat het terrein braak lag in deze tijd, maar het toont aan dat het geen deel uitmaakte van het tuinontwerp. In 1940 was de tuin van het dienstgebouw in gebruik als moestuin. Er moet dan ook geconcludeerd worden dat de huidige tuinindeling bij het dienstgebouw geen historische waarde vertegenwoordigt.

Figuur 27: De monumentale waarden van het woonhuis uit 1949 in kleur geprojecteerd op de plattegrond.

Over IDDS en de auteur

IDDS is een landelijk opererend multidisciplinair onderzoeks- en adviesbureau op het gebied van vraagstukken met betrekking tot grond, (ge)bouwen en milieu. Het werd in 1988 opgericht als petrochemisch adviesbureau met als specialisme het ontwerp van pijpleidingen voor het vervoer van chemicaliën en vloeistoffen. Vanaf 1997 ontwikkelde het bedrijf zich tot een bureau dat onder meer gespecialiseerd is in milieukundig bodemonderzoek, bodemsaneringen, asbestonderzoek en archeologie. Sinds 2016 is de afdeling archeologie uitgebreid met bouwhistoricus Michel van Dam.

Van Dam (1974) volgde in 2003 de deelstudie “Inleiding in de Bouwhistorie” aan de universiteit Leiden. Van 2005 tot 2016 werkte hij als bouwhistoricus bij bureau BAAC te 's-Hertogenbosch waar hij diverse bouw- en cultuurhistorische onderzoeken verrichtte. In 2015 werd Van Dam ingeschreven in het register van de Bond van Nederlandse Bouwhistorici. Hij is (mede) auteur van diverse publicaties over de historie van Noordwijk (ZH).

6. Bronnen

Literatuur

Haan, J. de, 1986: *Villaparken in Nederland. Een onderzoek aan de hand van het villapark Duin en Dal te Bloemendaal 1897-1940*, Haarlem.

Dam, M.C. van, K. Marijt, J. Verhoog en W. van der Haak, in prep: *Noordwijk aan Zee, monografie van de badplaats*, Noordwijk.

Archivalia (Erfgoed Leiden en Omstreken)

Archiefnummer 601, Gemeente Warmond (na 1930), Nr. 2 D 1025D, 1774D, 1804, 1916-1965. Bestand 1546. (Bevat onder meer de verbouwingstekeningen van het dienstgebouw uit 1949).

Archiefnummer 601, Gemeente Warmond (na 1930), Bestand 331.

Archiefnummer 604, Gemeentewerken gemeente Warmond 1910-2005: Tekeningen van de bouw van een landhuis (Huize Meba) aan de Oranje Nassaulaan 16, 1920-1949, bestand 67.

Kadastrale hulpkaarten

Websites

Beeldbank Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Kadaster.nl

Google maps

Afbeeldingen

Alle afbeeldingen zijn gemaakt door M.C. van Dam/IDDS tenzij anders vermeld.

7. Bijlagen:

Redengevende omschrijving landhuis en dienstgebouw